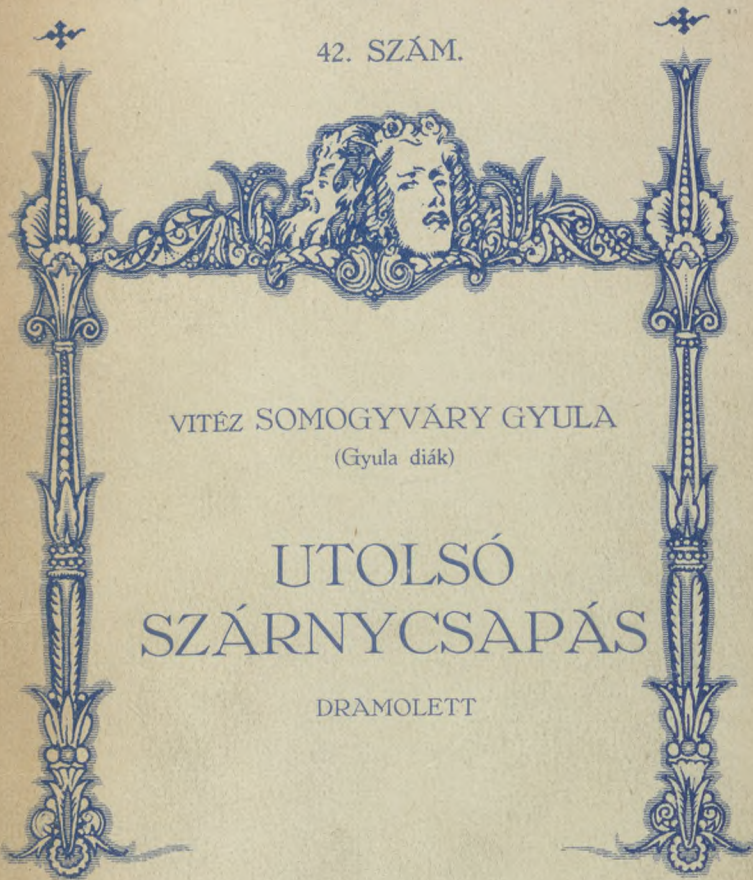

10.260
42

10.260

MŰKEDVELŐK SZINHÁZA

42. SZÁM.

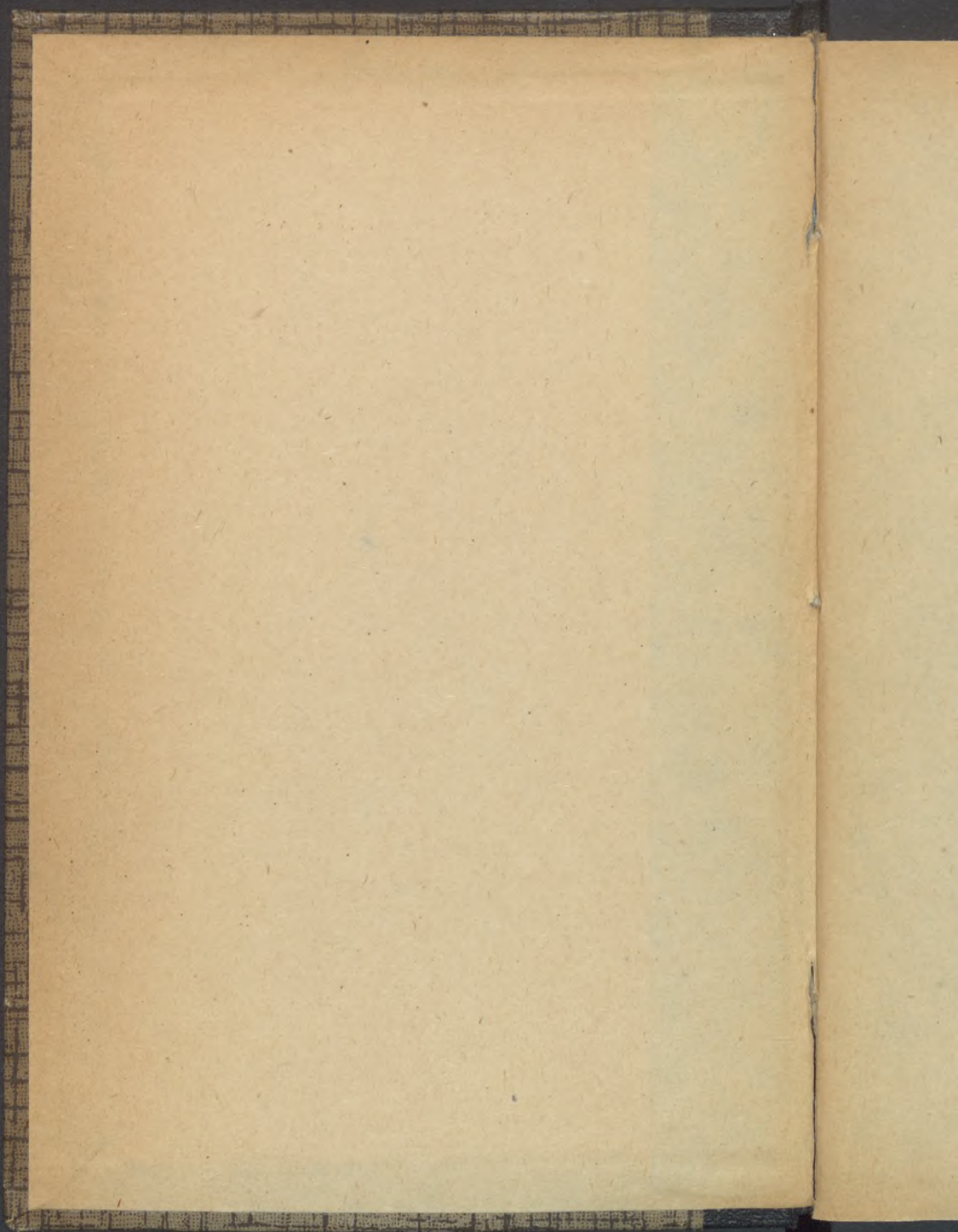
VITÉZ SOMOGYVÁRY GYULA
(Gyula diák)

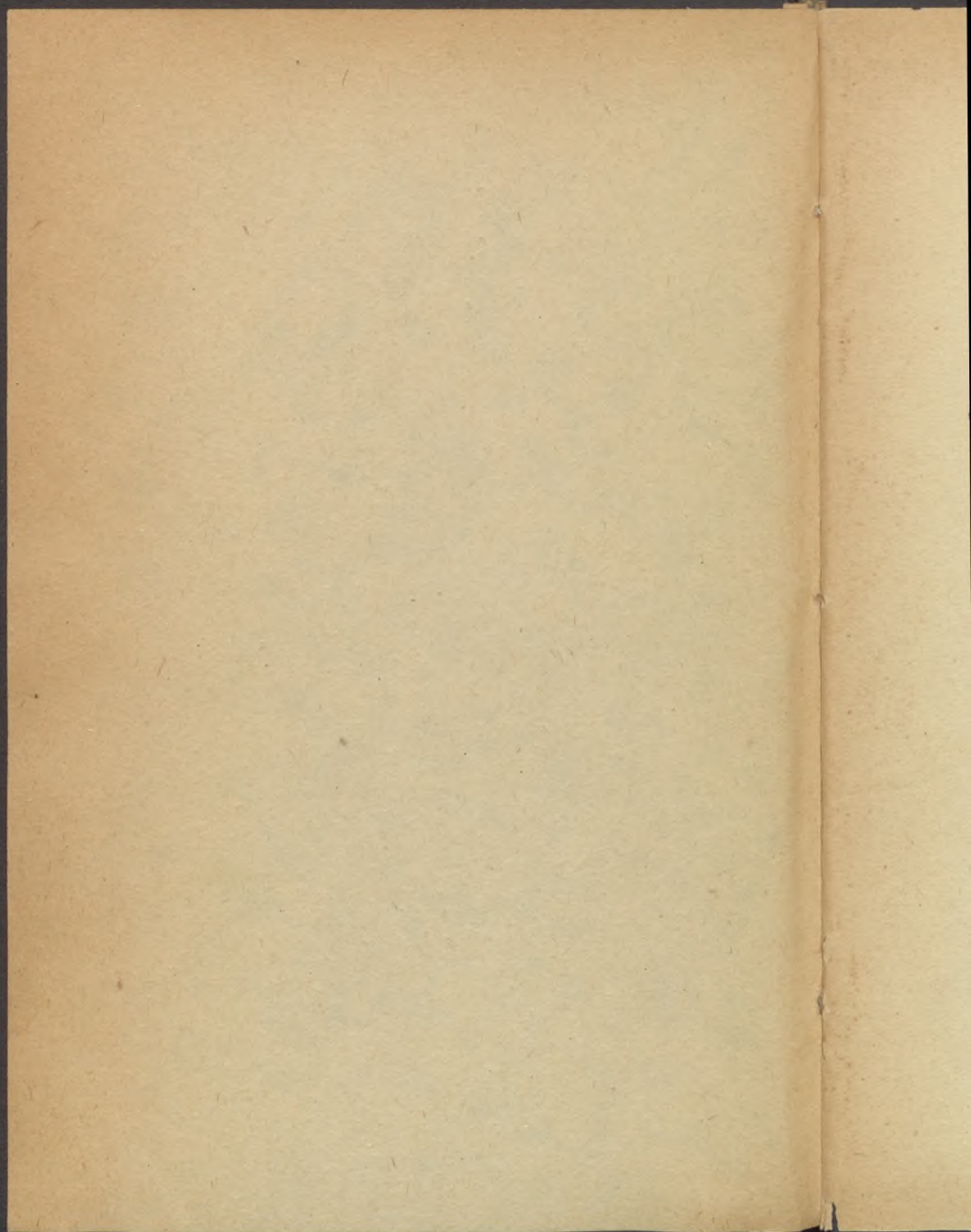
UTOLSÓ SZÁRNYCSAPÁS

DRAMOLETT

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA
• BUDAPEST •

SZAHMÁRY

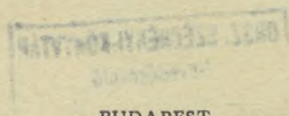

vitéz SOMOGYVÁRY GYULA
(Gyula diák)

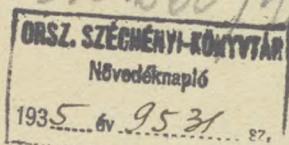
UTOLSÓ SZARNYCSAPÁS

DRAMO LETT

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.
KIADASA

A színmű előadásának joga vagy a kiadóvállalat útján
a szerzőtől, avagy pedig a Magyar Színpadi Szerzők Egyesü-
letétől (Bp., VII. Kertész-utca 18.) szerezhető meg.

FŐVÁROSI NYOMDA RT.

T
jósza

SZEMÉLYEK:

Thököli Imre,
Zrinyi Ilona, a felesége,
Petróczy,
Nemessányi,
Sándor Gáspár,
A dervis,
A bimbasi,
Laszkarisz,
Jusszuf,
Balázs, Aron: hajduk.
Janicsár őrszem.

Történik: 1701. februárjában, Thököli virágmezei
jóságán, a kisázsiai Izmid mellett.

érő
félig
ról
ról
falor

Kim

Juss
jani
mad

Még

szól
bem

kari

öt p

nek

icse

*Terrasz-szerű kert. A balsarokból a fenék felé övig-
érő kőfal fut, melyet hátul kapu tör meg. A kapuban
félig háttal a nézőknek, lándzsás janicsár őrszem. Jobb-
ról faragott lépcsők Thököli kastélyába. Egészen jobb-
ról elől sűrű lugasfal, köasztallal, padokkal. Balra a kő-
falon belül rózsakultúra. Jusszuf a rózsákat nyesi.*

A háttér napsütéses ég és a tenger.

1. JELENET.

Janicsár, Laszkarisz, Jusszuf.

LASZKARISZ: *(be akar jönni a kapun.)*

JANICSÁR: *(keresztbe teszi előtte a dárdát)* Durl!
Kim szín?

LASZKARISZ: Szusz ji dosztunum! *(kiáltva)* Hé
Jusszuf! Madzsar Jusszuf, pszt! Gyere ide! Kutyafülű
janicsár nem beenged engemet a kapun, pszt! Csak
madzsar beszélni, ne értse ez a lándzsás anatóliai tevel!

JUSSZUF: *(bizalmatlanul)* Mit akarsz örmény?
Még alusznak. Gyere később!

LASZKARISZ: Csitt! Okos lenni Jusszuf! Csak
szólja ennek a buta janicsárnak, engedjen bel! Muszáj
bemenni! Akkor majd mindent megmond örmény!

JUSSZUF: Valami rosszban töröd a fejed, Lasz-
karisz!

LASZKARISZ: Bolond vagy, Jusszuf! Nem akarsz
öt piaszter talált pénz?

JUSSZUF: Adjál hatot!

LASZKARISZ: Öt vadzs semmit!

JUSSZUF: Hm. De mindjárt ideadod?

LASZKARISZ: Adom, adom, csak menni be! Szólj
neki!

JUSSZUF: Hm. Szólhatok. *(A janicsárhoz)* Brak
icseri!

JANICSÁR: *(vállat von s visszahúzza dárdáját).*

LASZKARISZ: *(beoson s magával vonja Jusszufot)*

a szín elejére. Titkolódzva.) Hallod-e Jusszuf, akarsz-e sok pénz, drahma, piaszter, sok, sok?

JUSSZUF: De mondd meg, mit akarsz, Laszkarisz?

LASZKARISZ: Aj, semmit! Csitt. Adom még edzs piaszter. De most mondani: járt-e itt messziről jött dervis?

JUSSZUF: Miféle dervis?

LASZKARISZ: Csöndesen, nem kiabál! Fölébred Thököli király! Csak hamar, okos beszél: járta itt dervis?

JUSSZUF: Nem tudom mi a szándékod? — Miféle dervis?

LASZKARISZ: Ej, no! Idegen dervis. Tegnap jött Izmidbe, Sztambulból. Nadzs szakáll, fekete...

JUSSZUF: Mért?

LASZKARISZ: Ej, Jusszuf, nem okos! Minek kérdez? Járta vadzs nem járta?

JUSSZUF: Adsz még egy drahmát?

LASZKARISZ: Ne. De most dzsorsan mondani!

JUSSZUF: Hát — nem járt. Nem láttam.

LASZKARISZ: Akkor okos lédzs, Jusszuf. Én most visszamenni Kara-szerájba. Ott várom tégedet. Ha dervis idejön királyhoz, te szaladsz Kara-szerájba és mondani nekem. Csak ennyi. És ha tovább is segítesz Laszkarisz, akkor kapod sok pénz, jaj, sok piaszter, hodzs fizetheted váltságdíjat is, nem kell többet rabnak lenni és mehet vissza okos Jusszuf haza, Madzsarország.

JUSSZUF: Már nem vagyok rab. A bimbasi, Thököli királynak ajándékozott, hogy több magyar cselédje legyen, az meg felszabadított s most úr vagyok. Kertész. A fejedelemasszony rózsza-őrzője.

LASZKARISZ: Hm... hm. De azért pénzt idzs is jó. Gondold: sok pénzet? Sok pénzet?

JUSSZUF: Mennyit?

LASZKARISZ: Hát, talán száz drahmát is.

JUSSZUF: Százat? *(Bizalmatlanul)* Honnét volna neked annyi pénzed? Meg azután hallod-e, honnét tudsz te magyarul?

LASZKARISZ: *(nevet)* Honnét, honnét? Laszkarisz

mozlim seregekkel sokszor járta Madzsarország. Árulta táborban füge, szorbet. Bécsi ostromkor is volta. Akkor tanulta madzsar.

JUSSZUF: De honnét van annyi pénzed?

LASZKARISZ: *(nevet)* Van, van. Most nadzs úr Laszkarisz. Pénz gurul, aj gurul. Bécsi tallér, levante-arany, minden, minden. Téged is lesz sok pénzt, csak okos lenni, segíteni Laszkarisznak. És csitt, mindig csitt, semmit elárul!

JUSSZUF: Jó, de adjál még egy piasztert.

LASZKARISZ: Most nincs több. De ha jött dervis és megmondod, akkor Kara-szerájban kapod. Hát csak okos és hallgat. Csitt! Petróczy pasa! Medzsek! Várom tégedet szerájban. *(El.)*

2. JELENET.

Janicsár, Jusszuf, Petróczy.

PETRÓCZY: *(jön balról, a janicsár tiszteleg a lándzsával, míg elhalad mellette. Jusszufhoz)* Mint van a fejedelemasszony, József?

JUSSZUF: Rosszul, uram. Éjfélkor elfuttattak az izmaelitáért. Az adott neki valami port s attól, úgy mondják a hajduk, nyugovással telt az éjszakája.

PETRÓCZY: *(fölmegy a lépcsőkön)* Sándor meg Nemessányi uraimék még nem valának itt?

JUSSZUF: Nemessányi uram az imént mene bé. De ihol, gyünnek is már.

3. JELENET.

Előbbie, Thököli, Nemessányi.

THÖKÖLI: *(összetörve, lehajtott fejjel jön a palotából, Nemessányival).*

NEMESSÁNYI: *(vigasztalva)* Uram, fölséges uram! Higyje el, fölséges uram, fordul az állapot. Csillapodjék.

THÖKÖLI: *(sóhajtva)* A szívem szakad meg, barátom, ha...

NEMESSÁNYI: Nem, nem, ki ne mondja fölséged

azt a szót! Bátorság! — Ihol vagyon Petróczy uram is.

THÖKÖLI: Úgy, úgy. A hivek mindig itt vannak.

PETRÓCZY: Itt vagyunk uram, mindhalálig.

THÖKÖLI: A hivek... Immár csak hárman.

PETRÓCZY: Sándor Gáspár már hajnalban itt járt.

Azóta kint ül a Baba-sziklán s a tengert nézi.

NEMESSÁNYI: Megint a sziklán? Hát miért engedí kegyelmed? Eszét veszi a tenger!

PETRÓCZY: Mit tegyek vele? Multkoriban immár kardot rántott rám, mert el akarám húzni. Olyan dühödt vala, azt hívém: megöli az indulat. Azóta nem bánom. Csak ül a sziklán s néz naphosszat északkeletnek.

NEMESSÁNYI: Akár a rossz gyerek!

THÖKÖLI: Szegény, szegény, Sándor Gáspár! A zernyesti hős... S vénasszonnyá fonnyasztja a bujdosás. Teremtőn, én uram, mivé lett miattam!

PETRÓCZY: A boldogtalan! Az éjszaka felriadt, fegyvert, lármát kiáltott, majd sírva dőlt a nyoszolyára, hogy magára ébredt.

NEMESSÁNYI: Ezelős, mondom eszelős.

PETRÓCZY: Reggel meg azt mondotta: nem bírja tovább a fogadalmat. Azt mondja: beszélni köll, mindent ki köll mondani. Erdélyt, Magyarországot, a Marost, a Szamost, Kolozsvárt, mindent. A boldogtalan! Azt mondja, akkor majd nem fáj olyan irgalmatlanul.

NEMESSÁNYI: Hóhér, hóhéra magának meg magunknak! Csukassa le fölséged, mert bizony mondom, megöl bennünket az emlékeztetéssel!

THÖKÖLI: Hátha igaza vagyon? Hátha csakugyan balgaság a fogadalmunk? Hátha igazság, hogy nem fáj úgy, ha kimondjuk?

NEMESSÁNYI: Hát a fejedelemasszony?

THÖKÖLI: Csönd. Csak csönd. Az éjszaka ő is beszélt róla. És megenyhült. Mintha törrel hasogatta volna a szívem minden szavával. De azután elszunnyadt. Én meg úgy forgolódtam a nyoszolyán, mintha parázssal bélelték volna. Hajnalig zúgott a fülemben a szó: Munkács, Patak, Kassa, Árva. Minden, minden, — ami már nincs...

PETRÓCZY: Csöndesedjék, fölség, a fejedelemszszony...

4. JELENET.

Előbbiek, Ilona, két hajdú.

Hajduk gyaloghintón hozzák Ilonát. Erősen öszülő, nagyon sápadt asszony. Mialatt a hajduk vigyázva hozzák a lépcsőn, Thököli odasiet a gyaloghintóhoz s végtelen gyengéden a felesége homlokán tartja a kezét.

PETRÓCZY, NEMESSÁNYI: *(nagyfeszítéssel várakoznak).*

ILONA: Ide a fa alá vigyetek. Hadd lássam a tengert. Nem, nem így. Fordítsátok meg a gyalogszéket.

PETRÓCZY: *(ijedten)* Nagyasszony, északkeletnek?

ILONA: Északkeletnek, Petróczy uram. Magyarországra felé. Ezután mindig Magyarország felé.

THÖKÖLI: *(kinnal)* Ilonám! Hiszen épen te...

ILONA: Ne nehezteljen érte, édes uram. Bolondság volt a kívánságom. Beszélni kell róla.

THÖKÖLI: *(kinnal)* Ilona!

ILONA: Szegény, édes jó uram, Adja ide a kezét. Így, a fejem alá. Öregasszony feje alá.

THÖKÖLI: *(szemrehányóan)* Ilonka!

ILONA: Nyugodjék meg, kedves. Mára mindent kimondunk. Mára nem hazudunk. Ha fáj, fáj, de majd meglátja édes, mégsem fáj olyan nagyon. Hiszen mára olyan könnyűnek érzem magam. Mint akinek szárnya nőtt...

PETRÓCZY: *(sírással küzd)* Nagyasszonyunk!

ILONA: Ejnye, Petróczy! Könny nagyon a szemében? Nemessányi uram, miért kerüli a tekintetemet?

PETRÓCZY: Könny? Csak a duhán füstje...

NEMESSÁNYI: Meg ez a kutya por! Egyre erre hordja a szél!

ILONA: *(szelid mosollyal)* Öreg gyerekek... Nem tudnak kegyelmetek hazudni! Hol itt a füst? — Senki sem pipázik. Hol itt a por? — Szellő se rezdül. Kedves, jó, öreg gyerekek... Milyen jók is kegyelmetek

mind, hogy ilyen hűséggel megülnek a beteg öregasszony körül...

PETRÓCZY: Megkövetem nagyasszony, de már ilyet...

NEMESSANYI: Még, hogy öregasszony!

ILONA: (*m. f.*) Mondom, Petróczy: máma nem hazudunk. Kívánnám, hogy máma a régiek legyünk. Szakadjon vége a keserű gunnyasztásnak. Hohó, vén sasok, máma nem leszen itt gubbasztás a parton!

THÖKÖLI: (*borús nyelgéssel*) Ejnye... vének is? Sasok is? Gubbasztunk is?

ILONA: Ugy, úgy. Sasok. Vének. Mogorvák. Tudják-e kegyelmetek? — Valamikor régen, Csáktornyan, Miklós bátyám két vadászó sást őrizte. Vének valának az istenadták, tán Zrinyi György, ükapánké lehettek hajdanán. De lehet, hogy még vénebbek valának. Úgy gunnyasztának börtönükben mozdulatlan-némán, akár a faragott képek s tán még égszakadásra se rezzengették volna meg szárnyukat.

NEMESSANYI: Én is hallám, mondják: a sasmadár kétszáz esztendőket is megér!

THÖKÖLI: Nem hihetem én azt.

ILONA: Akárhogy van is. De azok bizonyossággal vénhedten vén sasok valának. S egyszer, játékból, gyerekpajkosságból megtréfáltam őket. Kicsentem Miklós bátyám vadásztülkét, odalopakodék a gubbasztó vénségek mögé s beléharsogok vala a tüllökbe! Óh, ha látták volna kegyelmetek, micsoda riadás támadt a sasházban! Úgy víjjogtak, hogy megrettent egész Csáktornya s úgy megcsattogtatták szárnyaikat, hogy szelet vertenek véle! De csak amíg a tüllök szólt. Utána nyomban megvonák maguk s tovább gubbasztának mozdulatlanul.

THÖKÖLI: (*nevetve*) Nono, ihol csak! Hát gonoszság is vala benned egykoron?

ILONA: Csak bolondság, nem gonoszság. — Hát: ne haragudjanak kegyelmetek, de ahányszor elnézem, mint ülnek itt uraimék nap-nap után szótlan tengernézésben: mindig a gubbasztó sasok járnak elmémbe.

Sajnálom is kegyelmeteket, meg nevethetnékem is vagyom.

THÖKÖLI: (*gyöngéden, vígan*) Úgy, úgy, csak ne vess bennünket lelkem. Gyógyulsz tőle. Többet ér ez fűnél, orvosságnál!

ILONA: Nevetnem kéne, ha rágondolok, úriste nem mi lenne, ha volna valami mesebeli kürtöm, hogy megriogathatnám vele kegyelmeteket! Szinte kívánnám, hogy történne valami ami hasonlatos ahhoz a kürtszóhoz: ne haragudjék érte édes uram! Én drága, hűséges sasom! Köszönöm, hogy az uram volt, hogy a hősöm volt, hogy párja volt fiatal, szép, harcos párja ennek az öregasszonynak: magamnak.

THÖKÖLI: Ilonkám! Kedves... Már megint...

ILONA: (*végtelen lágysággal*) Csitt! Ma nem hazudunk. Mára mindent kimondunk. Mindig féltém, hogy öreg vagyok kegyelmedhez. Tizennégy év csak tizennégy év, édes uram!

THÖKÖLI: De kedves...

ILONA: S mi minden lehetett volna kegyelmed én nélkülüm! Hányszor fojthatta volna meg a császár madarát, hányszor lehetett volna egyetlen úr Magyarországon, ha nem nézte volna raboskodó párját? De kegyelmed minden győzelmét elcserélte azért a kis kulcsért, kivel megnyithatta bilincseimet. Hát megérte-e, édes uram?

THÖKÖLI: (*halkan*) Ne szólj erről, Ilonkám. Ezer trónus nem ért volna annyit, mint a te egyetlen mosolygásod!

ILONA: (*hálás mosollyal*) No lám: hogy udvarol az én párom! Szinte lángol a szeme! Tán megszólalt már valahol az a mesebeli tülök s az én gubbasztó sasom életre gerjed?

THÖKÖLI: Nem udvarlás ez, Ilonka. Igazság!

ILONA: Akkor nagyon szeretett engem a jó Isten. S bizony, mondom, hogy szeretett. Harcok után, rabságok után, boldogtalan Zrinyiek iszonyú pusztulása után, ártatlan magzataim szenvedése után is azt mondom: szeretett az Uristen, mert kegyelmedet adta nekem. Ne,

ne húzódjanak félre Petróczy uram, hallgassák csak maguk is. Nem félős rózsabimbó-szerelme ez, kiről csak súgva szólhat szív a szívnek. Tölgyfák szerelme volt ez, sudárfák szerelme, kik az orkánban is egymás felé hajoltak. Köszönöm kegyelmednek uram!

THÖKÖLI: Én köszönöm néked. Mert nem e földről való asszony vagy! S áldom Istent, hogy ilyen napot virrasztott rád. Hogy megint mosolyogsz!

(Tárogatószó.)

5. JELENET.

Előbbie, majd Balázs.

(*A tárogatóhangra mind megrándulnak.*)

NEMESSANYI: (*riadtan*) A fülem... a fülem csöndül?

PETRÓCZY: (*ugyanúgy*) Káprázat... kísértetjárás...

THÖKÖLI: Török-síp! Tárogató! De — magyarul szól!

ILONA: (*megbűvölten*) A munkácsi talpasok nótája!

THÖKÖLI: Ki az? Hol fujják?

PETRÓCZY: Hé, hajduk! Balázs te! Utána! Kerítsd elő, akárki!

BALÁZS: (*futva jön az épületből s a kapú felé szalad*) Hallom uram én is! Béhozom, ha maga az ördög is! (*Ki a kapun.*)

6. JELENET.

Előbbie, Balázs nélkül.

NEMESSANYI: Magyar nóta... tíz esztendő után!

PETRÓCZY: Kuruc ének — Izmidben? Nem, nem, csak káprázat!

7. JELENET.

Előbbiek, Balázs, Dervis.

BALÁZS: (*balról taszigálja a dervist*) Csak befelé, hajde, hajde! Vagy hogy is noszogassalak törökül. Nem ért ez instállom, csak a pogányok nyelvén!

DERVIS: (*megáll, mellén keresztbetett kézzel hajlong*) Szalem alejkum effendim... szalem alejkum...

NEMESSÁNYI No, derék igazhitű, mi nyelven szóljunk veled?

DERVIS: Oszmán. Csak kicsiny madzsar...

BALÁZS: Kár volt behozatni. Csupa rongy. Csak a féргеit hullatja el!

PETRÓCZY: Csönd, Balázs! Eredj dolgozdra.

BALÁZS: (*el jobbra*).

8. JELENET.

Előbbiek Balázs nélkül.

DERVIS: (*körülnéz, közelebb lép*) Elment. Csönd. Magyar vagyok!

MIND: Magyar!

DERVIS: Írást hoztam a nagyasszonynak.

ILONA: A fiam?

DERVIS: Szabad! Lengyelföldön van.

ILONA: A lányom?

DERVIS: Él. Két éve, asszony. Boldog!

ILONA: Hála... Hála!

THÖKÖLI: Ilonám! Nyugalom!

ILONA: Az írást!

DERVIS: Csak bátorságos helyen.

THÖKÖLI: (*a lugas felé tereli a többieket*) Csak erre a lugas felé! Ilonám, nem, nem! Maradj, majd visszünk!

ILONA: (*fölkáll, botjára támaszkodik, de már csupa erő*) Nem. Már nincs bajom. Meggyógyultam. Erős vagyok! (*Thökölibe fogózva lépeget a lugas felé.*)

THÖKÖLI: Teremtőm! Csoda! Lábraálltál, kedves! Vigyázz, féltelek!

ILONA: Semmi, semmi... csak hamar!

THÖKÖLI: *(a lugas alá érve, leülteti egy padra)*
Igy. *(Kiáltva)* Hé Balázs! Hajduk! Jóska!

9. JELENET.

Előbbie, Balázs, Jusszuf, Aron.

THÖKÖLI: Balázs, a porta elé! Odaállsz a jani-csár mellé s lélek se léphet át rajta! Aron a palánkra! Pillantás se nézhet be rajta! Jusszuf, azaz Jóska, a rózsák szélire! Bárki jönne: híradással legyetek. De se fületek, se szemetek arra, ami itt történik!

BALÁZS, JUSSZUF, ARON: Ügy léssen, fölség!
(Helyükre mennek.)

10. JELENET:

A 8-ik jelenet-beliek.

DERVIS: Ihol az írás. *(Levelet ad át Ilonának.)*

ILONA: A fiam... a fiam pecsétje! *(Feltöri, olvassa)* Édes szülőanyám... Istennek való véghetetlen hálaadással tudatom, hogy ő szent felsége 7-ik novembrisben megszabadított császár börtönéből. Mindenem német kézen, szegény feleségem is novembrisben született József fiammal egyetemben... *(más hangon)* Unokám vagyon hát... József... pici Józsi... Rákóczi Józsi! *(olvassa)* De magam mégis szabad vagyok s Isten segedelmével mihamar kiragadom őket rabságukból... Bercsényi gróf is itt vagyon s bizony mondom, nem élünk tétlen heveréssel. Egyebeket elmond kegyelmednek hírvivő stafétám, ha ugyan ráakad édes jó anyámra, meg Imre bátyámra nagy Törökországban. Minden betűjét csókkal írom levelemnek s úgy küldi útjára halálíg jó fia: Ferkó... *(könnybefuló örömmel)* Ferkó, Ferkó, édes magzatom! Szívemből szakadt egyetlen fiam! De él, él és szabad!... Mennybéli jószág, de irgalmas vagy...

THÖKÖLI: Ilonám! Nyugodj meg!

ILONA: Már nincs bajom... semmi se fáj... már semmi. Ó, hadd szorítsam meg a kezét jószerencse hírhozója, akárki kegyelmed!

DERVIS: (*Ilona lábához omlik*) Nagyasszony! Fejedelemasszony! Nem ismeri meg, hűségcselédjét?

ILONA: Teremtőm... a szeme... a szeme... Ur-isten! Korponay... Te vagy Korponay! Hajduk strázsa-mestere.

DERVIS: (*boldogan*) Az, az! Megismert az én nagy-asszonyom!

ILONA: Korponay! Édes, jó katonám! Munkácsi vezetem! Hát így... ilyen ruhában... Varsóból Izmidig! Fáradt vagy-e? De mit is beszélek? Szólj! Mondj el mindent! Apróra mondjad!

DERVIS: Jaj, hogy is csak? — Mult tavaszon fogák el a mi nagyurunkat, Patakon... Mink akkor az erdőkön bujdosánk, mert ebekkel hajtják vala a magyart!

NEMESSÁNYI: A kutyák!

DERVIS: Mire a hó beszorított a Beszkidról az aklokba, híre jöve, hogy megszökött Rákóczi s lengyel földre tart. Akkor néhányan Szuhai Mátyás meg Esze Tamás óbester bujdosóiból, átvergődénk a Verhovinán s keresni kezdtük a nagyurat...

PETRÓCZY: Gyorsabban mondd, hallod-e!

DERVIS: Jaroszló... Belzec... Krakó... sehol sincs. Varsoviában akadánk rá. Bercsényi urammal vagyott ott. Üzeni, hogy Moszkováig meg Párisig járnak levelei. S ígérek fegyvert, hadat, segítséget a fejedelemnek. Bercsényi uram már hatszáz polyák dragonyost fogadott zsoldjába. Három gálya már útban vagyott Danczka felé francia oficérokkal.

PETRÓCZY: S — otthon?

DERVIS: Esze, Szuhay már riogatja az erdőket a bujdosók után. Gyül a had, mintha a földből nőne. S várják a nagyurat. De még nem lehet. Tán a nyáron vagy jövő tavaszon. Akkor rácsapunk a németre, mint a villámos fölleg!

NEMESSÁNYI: Uram, fölséges királyom, hallja-e?

THÖKÖLI: És Erdély? Mi vagyott Erdéllyel?

DERVIS: Készül, szerel!

PETRÓCZY: Hej, hol van Sándor Gáspár?

THÖKÖLI: Futtass érte valakit! És Komáromi, a prédikátor! Óh, hogy csak délutánra érhet vissza!

PETRÓCZY: *(kiáltva)* Jusszuf, Jóska te!

11. JELENET.

Előbbie, Jusszuf.

JUSSZUF: Parancsoljon, én uram!

PETRÓCZY: Ugorj fiam a Baba-sziklához. Üzenem Sándor Gáspár uramnak: Nagy ujság vagyok, rohanvást-rohanjon ide. Jó hír, azt mondjad, jó hír!

JUSSZUF: Futok uram. *(félre)* Hm. Mennyi pénzt ad ezért az örmény... *(el balra.)*

12. JELENET.

Előbbie, Jusszuf nélkül.

ILONA: Hát a fiam... a fiam... Fölragyog még egyszer a csillag!

THÖKÖLI: Ilonkám, hátha... azt gondoltam... hátha mink is... még egyszer...

ILONA: Szárnyunk nő... Vége a kinnak, bajnak, gubbasztásnak! Korponay, áldjon meg az Isten! És nem mondotta a fiam, hogy... hogy hazavár bennünket? Hogy induljunk?

DERVIS: Nem mondotta.

ILONA: A fiam? Az én fiam? Nem mondotta?

DERVIS: Nem. Még nem...

THÖKÖLI: Hazudsz! Lehetetlenség!

DERVIS: Uram, fölséges uram, csapassa le a fejem, de én nem...

THÖKÖLI: *(keserű indulattal)* Úgy? Hát nem? Hát látod Ilona: a fiad! Mi gondja velünk? Pusztuljunk, ahol vagyunk! Tán a fejedelemség...

ILONA: Imre! Ki ne mondja! A fiam: szentség! Az ő fejében nem fordul meg a korona!

NEMESSANYI: Fölség! Nyugalom! Hát persze, hogy nem üzente... Hiszen csak nem hívja új veszedelembe az anyját! Majd ha nyakára lép a labancnak!

THÖKÖLI: Ilonkám... felejtsd el... elvitt az indulat. Tudom, a Ferkó... Dehát mikor olyan irgalmatlanul fáj...

ILONA: *(nagyon halkán)* Már elfelejtettem. Nagyon megbántott, mert megütötte a fiamat... sohsette még...

THÖKÖLI: Hogyan engeszteljelek kedves? Nem, ne fájjon... nem a fiad ellen... csak valami szörnyű láng lobbant meg bennem: a szabadság. De már legyűrttem. Már nyugodt vagyok. Már mindent kibírok megint. Még ezt a sorvadásos halált is, kit úgy hívnak: Izmid...

ILONA: Úgy, úgy. Mindent kibíruk. Még azt is, ha sohse hívna bennünket a fiam. Mindent kibíruk. Csendesen, árván, tűrő békességgel. *(Mind elmerülten hallgatnak.)*

13. JELENET.

Előbbiek, Sándor, Jusszuf.

PETRÓCZY: Gáspár bátyám! Sándor Gáspár bátyám! Csakhogy itt vagyon kegyelmed! Jó hír! Örven-dezzék!

SÁNDOR: Jó hír? Izmidben? Ahol a tenger porkoláb?

NEMESSANYI: Hallja-e? A kis Rákóczi fegyvert fog! Hadat gyűjt Lengyelben!

SÁNDOR: Nem lehet az.

THÖKÖLI: Itt a bizonyosság: a staféta.

SÁNDOR: Hm. Ez? A staféta? *(mint aki nem hisz a szemének, megtapogatja a dervis arcát, vállát)* Hm. Csakugyan... staféta... élő, valóságos staféta... *(hirtelen szörnyű gyanuval)* De vigyázzunk, jaj vigyázzunk! Alom lészen ez is és jaj, ha fölébredünk!

PETRÓCZY: Nem, nem, ébren vagyunk!

SÁNDOR: *(éledő hittel)* És... és... hiszen akkor — *(lemondással)* De nem... mégse. Mert ha úgy is volna, ha fegyvert fog is Rákóczi, mi javunk, mi hasznunk abból minékünk, itt Kisázsiában?

THÖKÖLI: *(keserűen)* Igazsága vagyon kegyel-

mednek. Semmi. Ha a Táttra indulna is meg otthon, ha a föld rendülne is meg egész Magyarország alatt, bizony nem változtathat semmit a mi sorsunkon, mert egyetlen falevelet sem rezzenthet meg Kisázsiában. Más világ az már hiveim és más világ ez itt. Minékünk elfujták már ott a trombitát s nem kellünk immár se égne, se földnek!

ILONA: (*aggódva*) Uram, Imrém!

SÁNDOR: Ez hát a jó hír? Csak ennyi? Ezért hivatott kegyelmed, Petróczy öcsémuram? Ha csak ilyen: megkímélhetett volna tőle.

NEMESSÁNYI: Ejnye bátyám, hát ilyen...

SÁNDOR: (*egyre vadabban*) Ha kardot vágta volna ebbe az én öreg, döglődő testembe, nem fájt volna úgy, mint ez a jó hír...

THÖKÖLI: No, no, öreg barátom!

SÁNDOR: Az, az: öreg. Vagyis — vén, vagyis — bolond. Tudom én, jól tudom: öreg, bolond vagyok, akinek a háta mögött összevetet fejedelemtől vízholdó szolgál, mindenki Izmid városában. De Zernyestnél, Nándor előtt, ott ugye jó voltam, fölség?

THÖKÖLI: (*nagy indulattal*) Sándor Gáspár! Mi ez?

ILONA: (*Thökölihez*) Uram, édes uram, csöndesen! Hát nem látja rajta, hogy...

NEMESSÁNYI: Gáspár bátyám! Megfeledkezik kegyelmed a fejedelemről...

PETRÓCZY: Boldogtalan!

SÁNDOR: (*m. f.*) Meg én. Megfeledkezem. Nincs fejedelem, nincs király!

ILONA: (*Thökölit csitítva*) Ne, ne Imrém, ne! Akármit mond is!

PETRÓCZY: Bátyám, térjen észhez!

SÁNDOR: (*m. f.*) Nincs király, nincs fölség! És én se vagyok! Nem vagyok vezér, udvari méltóság, senki, senki, csak öreg, reszketőtérdű nagyapó... (*zokog.*)

NEMESSÁNYI: Eszét veszti!

PETRÓCZY: Bátyámuram! Édes Bátyám!

S
rály
koldus
még
éves
tendő
T
barát
Egész
II
pár!
kegye
S
tak id
forgat
raggal
mért
csak
rem n
II
N
ber!
P
ki ne
D
én ur
S
Nem
II
T
Gáspá
vártur
szerel
ban.
II
Hát k
nem t
metek

SANDOR: Uram, ha uram vagy, királyom, ha király vagy, már semmit sem akarok... csak haza... koldusnak, senkinek, csak a kis unokámat szoríthassam még egyszer magamhoz! A szőke fejét... uram, csak éves volt, hogy utolszor láttam... most már tizenötész-tendős lehet...

THÖKÖLI: *(megindultan)* Barátom... édes, öreg barátom! Királynak mondasz? Nem vagyok király... Egész hatalmam: csak tehetetlenség...

ILONA: Sírjon csak kegyelmed, öreg Sándor Gáspár! Én tudom. Csak én tudom, hogyan fáj az, ami kegyelmednek fáj.

SANDOR: *(zokogva)* Mért hívtak ide, mért hívtak ide? Ez a jó hír? Olyan, mint a szigony, akit megforgatnak a mellemben, hogy üvöltsek kínomban. *(Háraggal)* Hé staféta, ördög stafétája! Pokol stafétája, mért jövel, ha nem szabadulást hoztál! Mért jövel, ha csak kint hoztál? Pusztulj, kotródj, mert átokkal verem meg minden lépésedet!

ILONA: Teremtő Isten! Sándor Gáspár!

NEMESSANYI: Boldogtalan, ó boldogtalan ember!

PETRÓCZY: *(Sándor mellé ugrik)* Ki ne mondja, ki ne mondja, bátyám!

DERVIS: Kár vala idejönnöm. Ha tudta volna az én uram, ott Varsoviában —

SANDOR: *(m. f.)* Gonosz hír, gonosz ez a hír... Nem kell! Vidd vissza! Nem ezt vártuk!

ILONA: Nyugodjék meg, bátyám!

THÖKÖLI: *(komoran)* Igazsága vagyon Sándor Gáspárnak. Más a jó hír ott és más itt. Izmidben mást vártunk. Mit örüljek azon, hogy Rákóczi Ferkó hadat szerel Bécs ellen, ha magam itt penészedem Anatóliában.

ILONA: Mi ez? Hát kegyelmed is, édes uram? Hát kegyelmednek is idegen hír a varsói híradás? Nem, nem tudom elhinni, hogy mind ilyen kicsinyek kegyelmeitek! Hát csak az a jó hír, ki magunknak hoz jósze-

rencsét? Hát kegyelmetek már mindennél többre tartják magukat? És Magyarország?

THÖKÖLI: *(meghökken)* Magyarország?

SÁNDOR: *(mint aki álomból ébred)* Hogy mondja nagyasszony: Magyarország?

THÖKÖLI: *(lehajtja a fejét)* Bocsáss meg, Ilona. Igazságod vagy. Megint vakká tevé bennünket a keserűség. De te nagyobb vagy mindannyionknál!

SÁNDOR: Úgy, úgy. De csoda-é? Mikor olyan kegyetlen keményen próbál bennünket az Isten!

ILONA: Kegyelmeteket? Hát éngem? Ki gyöttrődött többet én nálam? Van-é asszony, van-é ember, innen is, túl is, Hellespontus vizén, akit több kinnal próbált volna az Úr? Ki vesztett többet nálam? Ki meri a maga kínját az én kínomhoz mérni? És nekem mégis Isten mosolygása, ha csak annyi szerencsehírt hallok Magyarországról, mint a gyereksóhajítás.

THÖKÖLI: Úgy, úgy, csak taníts! Mert értelmetlenek vagyunk a kintól!

SÁNDOR: Köszönöm, nagyasszonyom! Igazságot mutat nekünk, tévelygőknek!

PETRÓCZY, NEMESSANYI: Úgy bizony! Köszönhetjük is!

ILONA: ...Kedves, öreg gyerekek. Ugye, mégis csak megcsöndesedünk. Közben pedig megfélekedezünk erről a szegény fiúról, Korponayról. Ugye nem hitted édes fiam, hogy Izmidben minden szónak más az arca, mint Varsoviában! Menjünk urak be. Szegény vendéglátás létszen Korponay, de szívből kél. Mert kicsiny király ám Thököli Imre, Kisázsiában.

THÖKÖLI: Ne mozdulj kedves, majd viszünk! Hé hajduk!

DERVIS: Én, ó én hadd vigyem, fölség!

PETRÓCZY: Meg én. *(Emelik s viszik a gyaloghintót.)*

ILONA: Köszönöm Korponay fiam, köszönöm Petróczy uram, hogy székhordozóimnak szegődének!

PETRÓCZY: Boldog cselédsor az, aki a nagyaszonnyt szolgálhatja ...

II
vallér

T

II

ság ti

Kis

J

Örmé

L

tek?

J

L

J

L

nét jö

J

L

Laszk

ben s

más. (

J

rod tu

L

J

L

J

gass r

L

karisz

J

L

J

király

L

Szőkn

Eressz

áll, pi

ILONA: No lám. Petróczy uram, csak a régi gallér!

THÖKÖLI: Ilonám, fáradt vagy!

ILONA: Felélénkített a fiam. S minden boldogság tikkaszt. *(Mind el jobbra.)*

14. JELENET.

Kis ideig üres a szin, majd Jusszuf és Laszkarisz.

JUSSZUF: *(Átoson a színen, a palánkhöz)* Pszt! Örmény! Laszkarisz! Jöhetsz!

LASZKARISZ: *(lopakodva bejön)* Csitt! Bementek?

JUSSZUF: Be. Hoztál pénzt?

LASZKARISZ: Nesze, itt van. *(Pénzt ad neki.)*

JUSSZUF: Ez csak hús!

LASZKARISZ: Ej, most nem lehet többet. Honnét jötté dervis?

JUSSZUF: Lengyelországból.

LASZKARISZ: Ó, az messze. Onnét jötté? Az jó. Laszkarisznak jó. Jusszufnak is jó, ha okos. Ej, különben semmit. Laszkarisz már mindent tud. Nem kell más. *(Menni akar.)*

JUSSZUF: Elmégy? Hová mégy? Hát nem akarod tudni, hogy...

LASZKARISZ: Már semmit. Többi számság.

JUSSZUF: Mit? Nem adsz több pénzt?

LASZKARISZ: Nem.

JUSSZUF: Kutya vagy Laszkarisz! Hát várj, hallgass meg!

LASZKARISZ: Nem, nem. Semmit nem kell Laszkarisznak.

JUSSZUF: Te ökör, ha tudnád, hogy...

LASZKARISZ: Nem, nem, engedd engem!

JUSSZUF: Hát tudd meg, te teve, hogy Thököli király alighanem szöki Izmidből! Szökni szeretne...

LASZKARISZ: Há! — Mit mond okos Jusszuf? Szökni akarna? Akkor pénz, sok pénz, bécsi tallér! Eressz akkor, Laszkarisz fut bimbasihoz. *(Hirtelen megáll, pillanatig tűnődik, majd fölragyog a szeme)* Külön-

ben... Há, még több pénz. Onnan is pénz, innen is pénz! Jusszuf lesz nekednek is, nekemnek is sok pézt, tevé is alig bírja, csak most nagyon, nagyon okos — Há! — Hogyan is? Úgy, úgy — *(Már határozott)* Jusszuf, hallgass Laszkarisz: Jusszuf most megy, kihívja Thököli királyt, hogy Laszkarisz üzenet hozta neki Stambulból, Fényes Portától.

JUSSZUF: De adjál egy aranyat!

LASZKARISZ: Itt, na! Csak hamar.

JUSSZUF: Jó. Hát várj! *(El jobbra.)*

15. JELENET.

Laszkarisz, majd Thököli és Jusszuf.

THÖKÖLI: *(felindultan jön jobbról)* Ez az?

JUSSZUF: Ez fölség.

THÖKÖLI: Jó. Eredj dolgozdra.

JUSSZUF: *(balra el).*

16. JELENET.

THÖKÖLI: Szen kim? Ne iszterszin? Ki vagy, mit akarsz?

LASZKARISZ: *(földreborul)* Laszkarisz féreg, ó fényes úr!

THÖKÖLI: Jó, jó, kelj fel. Ki vagy, hogy magyarul szólsz? Ki küldött?

LASZKARISZ: Ó, Laszkarisz minden nyelv kicsit tud. Azért nagyon nagy tisztessége Fényes Portánál, vezir-divánban, nagy-szelamlikban...

THÖKÖLI: *(bizalmatlanul)* Nincs semmi dolgom a Fényes Portával s nem várok üzenetet. És ha üzenne is — nem véled üzenne.

LASZKARISZ: Ó, fölség, nagy bölcs! — De padisah — Allah tartsa — még bölcsőbb. Ha padisah, a fényesarcú szól Thököli királyhoz, akkor küldi anatóliai pasát, vagy izmidi bimbasit üzenettel. Pasa akkor jön selyem kaftán, gyémántos turbán, mert padisah szava jön szájából. — De ha padisah csak sugni akar Thököli királynak, akkor küldi Laszkarisz. Rongyosan, mezít-láb. Hogy ne tudja senki, senki. Izmidi bimbasí sem.

THÖKÖLI: Nem értem, mit szólsz.

LASZKARISZ: Ó, fölség, jól érti Laszkariszt. És Laszkarisz örül, hogy szólhat. *(Titkolódzva)* Bimbasi-nak nem szabad tudni, hogy dervis jötte Lengyelországból Izmidbe.

THÖKÖLI: *(meghököl)* Hát te honnan... mit akarsz mondani evvel?

LASZKARISZ: Ó, Laszkarisz semmit. Csak Fényes. Porta sugja. Padisah mindent tud. És padisah akarja, hogy Thököli király mehessen Izmidből.

THÖKÖLI: Mit beszélsz?

LASZKARISZ: Padisah behúnyja fényes szemét. Nem mondja: szabad vagy, siess, Thököli király. Nem ad hajót, pénzt — de behúnyja fényes szemét, mikor madzsar barátja elmegy. Csak akkor kinyitja szemét újra, ha Thököli király már Azovban jár... hehe... Azovban... muszka cár földjén...

THÖKÖLI: *(megragadja)* Ember! Nem hazudsz?

LASZKARISZ: Laszkarisznak csak egy feje van, Thököli felségnek meg sok hatalmas barát. Sok kard. Laszkarisz már Stambulban tudta, hogy dervis keresi Thököli királyt. Padisah is tudta. S azért sugta padisah Laszkarisznak: siess, mondd meg Thököli fölségnek, hogy padisah újhoidig behúnyja szemét...

THÖKÖLI: *(ingadozva)* Hogy ezt... a padisah... de hát hogyan? Várj! Szólanom kell odabent. Különbem nem tudom ki vagy barátom, de — mit kételkedem, hiszen honnét tudnál mindent, hogyha nem... Igen, igen, én hiszek neked! Gyere be, barátom!

LASZKARISZ: Nem, nem, Laszkarisznak még dolga van. Hajót várja Boszporuszból. Thököli királynak kell hajó. Fölség csak hajón mehet. Marmora... Boszporusz... Kara-tenger... Azóv... Oroszország... Lengyelország...

THÖKÖLI: Jóságos Isten, hát már ennyire vagyunk? Már hajóról is...

LASZKARISZ: Sietni kell, sietni: újhoid hamar lesz. Akkor már Azovban legyen, fölség. Azért sietett

Laszkarisz. De még muszáj beszél hajóskapitány, mert kér nagyon sok pénz, nagyon sok pénz...

THÖKÖLI: Várj, várj derék barátom! Egy lépést se. Mindent megadunk, amit csak kér. Megállj! Tüstént. Mennyi kell? Mennyit kér a kapitány?

LASZKARISZ: Nem, nem. Előbb beszél. Nagyon sokat kér, kapitány. Előbb muszáj beszél Laszkarisz. Hajó bújjon el Szirumi-öböl. Nem jöhet Izmid. Bimbasi kérdezné, mit akar. Maradjon csak Szirumi-öböl s éjjel odamenni fölség, meg madzsarok mind és el, jó szél, déli szél!

THÖKÖLI: Istenem! Istenem! Mint köszönjem meg? Csoda! Csupa csoda! — De megállj, barátom. Nem bánom, eredj a hajó elé, de alkú ne legyen! Még ha az utolsó mentegombom rámenne is: akkor se. Mindent megadok: de biztonságban vigyen Azovig. Várj! Hozom a pénzt. Mennyit kér?

LASZKARISZ: Aj, sok! Ötszáz levantinus arany...

THÖKÖLI: Ötszáz? Hm. De azért várj. Tüstént hozok pénzt... *(be akar menni a házba, de szembejönnek a többiek. Ilona botra támaszkodva, a maga lábán, Petróczy támogatja.)*

17. JELENET.

Előbbiek, Nemessányi, Sándor, Ilona, Petróczy.

NEMESSÁNYI: Soká elmarad fölség, már csak kinézek, nem érte-e valami baj.

THÖKÖLI: Barátaim! Nemessányi, Petróczy! Csoda! Megfordult a csillag! Megyünk! Ihol: a porta stafétája!

NEMESSÁNYI: A porta stafétája? A porta küld bennünket? *(Hátra kiáltva)* Hé urak! Sándor Gáspár, Petróczy, nagyasszony! Új hír! Nagy hír! Jószerencse!

THÖKÖLI: Ilonám, nem, nem! Várj, maradj! Nem jöhetsz a magad lábán!

ILONA: A jószerencse gyógyít. Imhol: erős vagyok. Alig támaszkodom Petróczy uram karjára.

THÖKÖLI: Hála a könnyörülő jó Istennek! Ilonám,

hiveim, rövid az idő! Lelkem, ötszáz levantinus arany kell.

ILONA: Ötszáz? De hát minek?

THÖKÖLI: Ej, no persze, hiszen még nem is tudjátok... De hol kezdjem? Hát... hát itt a szultán stafétája. A fényes porta mindent tud... A varsói követet... az üzenetet is... és szemet huny, hogy szökhessünk.

NEMESSANYI: Hogy szökhessünk?

SÁNDOR: Káprázat, jaj káprázat!

THÖKÖLI: Szabadság, értitek? Szabadság!

PETRÓCZY: Nem lehet! Nem hihetem!

THÖKÖLI: *(nagy erővel)* Csend, barátaim, csend! Értsétek meg s higgyétek: szabadság! De csitt, okosság... Ilonkám kedves, gyere, pénzt kell adnunk a hajósoknak. *(Karonfogja befelé.)*

ILONA: Óh Istenem! Be nagy a kegyelmed! — Menjünk hát uram. Ötszáz levantinus? Az bizony nagyon... no de a gyémántos násfám, meg a gyöngyös fibulám egymagában is...

THÖKÖLI: És ha kell, hát az utolsó mentegombom is... Gyere barátom, derék Laszkarisz te is, majd ott bent... *(El jobbra Ilonával.)*

18. JELENET.

Előbbieket Thököli, Ilona és Laszkarisz nélkül.

PETRÓCZY: Álmodunk. Bizonyossággal álmodunk!

NEMESSANYI: Nem, nem lehet. Igaznak kell lennie, hiszen látja kegyelmed, már pénzt ad a fölség, a hajósoknak vagy kiknek. Óh, hogy ezt is megértük. Haza, még egyszer haza!

PETRÓCZY: Soha többet, soha többet ki nem megyek édes Magyarországból. Csak még egyszer haza. Ha rabnak, hát rabnak, ha koldusnak, hát koldusnak, de otthon, otthon...

SÁNDOR: Miatyánk... Miatyánk... ki vagy a mennyekben... Miatyánk... megbocsáss, ha már az imádságod is elfullad öreg, dadogó nyelvemen... de te tudod, de te tudod, hogy én.. én *(elűri magát).*

19. JELENET.

Előbbiek, Thököli, Ilona, Laszkarisz.

THÖKÖLI: *(Ilonát támogatva)* Hát csak siess, siess derék barátom. Rendezz el mindent, az Isten áldjon meg! S várunk, felkészülve várunk!

LASZKARISZ: Sietek, fölség. És csönd! Mindenki hallgat! Bimbasi nem szabad tudni, jaj nem szabad tudni! Emberek is csak este. Induláskor! Addig csönd, csönd!

THÖKÖLI: Úgy léssen, úgy! Csak siess barátom, siess és bizony mondom, Thököli Imre nem léssen háládatlan!

LASZKARISZ: *(földreborul)* Ó, fölség, Laszkarisz örül, hogy szolgálja lehet padisah hatalmas madzsar barátjának. *(El balra.)*

20. JELENET:

Előbbiek Laszkarisz nélkül.

PETRÓCZY: Uram, királyom, hát igaz? Igaz?

THÖKÖLI: Igaz, igaz! De csönd. Estig csönd. Hallgatni emberek, némán, nyugalomban, mintha semmi sem lenne. Ó, de hát hogyan, hogyan vigyázzak magam is a számra, szememre, hogy világgá ne ordítsák: meggyünk, meggyünk poklokra, pogányon, tengeren át!

NEMESSÁNYI: De hát hogy... hogy lehet az, hogy egyszerre úgy szeret bennünket az Isten?

ILONA: Úgy, úgy. De ne káromolja kegyelmed a Teremtőt. Isten akkor is jó, ha ver bennünket. De százezerszer jó, ha áld. Ó, hogy ezt megértem. A fiam, a fiam... és szabadság!

SÁNDOR: De hát csakugyan igaz?

THÖKÖLI, PETRÓCZY, NEMESSÁNYI: Igaz! Igaz!

SÁNDOR: Könyörülő Isten! Hát haza? Haza?

THÖKÖLI: Haza! És kardot, még egyszer kardot s Beszkidtól Bécsig hajtom a labancot!

PETRÓCZY: Száz lovast fölség, csak száz lovast és Munkácsról Légrádig vágok utat!

ILONA: *(a feljáró korlátjának támaszkodva)* Em-

berek,
vissza
kegyel
dobtak
TH
hogy
ben! I
IL
tek. H
szen k
bátrak
N
ver...

IL
hadba
Zrinyi
kedves
DI
dom a
vam se
ják!
SÁ
ordítar
NI
IL
Nagy
TH
IL
majd v
tek, h
dent el
TH
karomr
IL
lékszik
öregass
(Dervis

berek, emberek! Isten szép csudája! Hát vagyon út visszafelé is Munkáctól Légrádig? Ó, de szépek így kegyelmetek! Erősen, bátran, ifjan. Húsz esztendőt dobtak le a vállaikról, egy szemhunyás alatt!

THÖKÖLI: És te és Te, Ilona? Hát nem csuda-e, hogy újból magad lábán jársz! Csoda történt Izmidben! De azért ügyelj, ügyelj magadra, kedves.

ILONA: Milyen szépek, milyen szépek kegyelmetek. Hol vannak a száműzöttek, Izmid bujdosói? Hiszen kegyelmetek nem azok. Mások. Fiatalok, erősek, bátrak, tüzesek.

NEMESSANYI: A fegyver... még egyszer fegyver...

21. JELENET.

Előbbie, Dervis.

ILONA: Úgy, úgy! Fegyver kell, tűz kell s én hadba kiáltom apáim népét: a horvátot. Megkiáltom a Zrinyi-kiáltást! Ó, hogy ezt megértem... Korponay, kedves fiam! Hallod-e?

DERVIS: Mindent hallék, nagyasszonyom és áldom az Istent. De — igaz, csak cseléd vagyok, szavam se lehet — mégis úgy vélem: csöndesség! Meghallják!

SANDOR: Mit, csöndesség? Megfojt a hallgatás, ordítanom kell: vivát Thököli király!

NEMESSANYI, PETRÓCZY: Vivát!

ILONA: Csönd, csönd! Eszelősek kegyelmetek? Nagy út van addig. Most csak okosság.

THÖKÖLI: Igaz, igaz. Bölcsességgel legyünk.

ILONA: Először: ki az izmidi börtönből. Azután majd vivátozhatunk. Inkább azt módolják ki kegyelmetek, hogyan mehetünk el innét lopva. Én addig mindent elkészíték az útra. Csak Korponay segítsen.

THÖKÖLI: Csak lassan, kedves. Támaszkodj a karomra.

ILONA: Már nem kell. Kegyelmed tán még emlékszik arra a beteg asszonyra? Én nem. A száműzött öregasszony nincs többé, csak Zrinyi Ilona vagyon. *(Dervissel el.)*

THÖKÖLI: Magasságos Isten, mégis van csodád!

22. JELENET.

Előbbieik Ilona és Dervis nélkül.

THÖKÖLI: Akkor hát... Teremtőm, hol is kezdjük? — Barátaim: csak azt visszük, ami rajtunk, véülünk.

NEMESSÁNYI: Fegyvert?

THÖKÖLI: Ködmön alatt. De nagy vigyázással. Azután: esti müezzin-kiáltáskor visszatér Laszkarisz barátunk és... (*Bimbasi jön balról!*) a bimbasi... az ördög hozta ide!

NEMESSÁNYI: Hogy az a magasságos mennydörgös mennykő!

PETRÓCZY: Türelem. Majd elmegyen.

23. JELENET.

Előbbieik, a Bimbasi.

A BIMBASI: Csokjása király-effendim!

THÖKÖLI: Köszöntlek, derék bimbasi! — Hm. Rég nem látogattad meg magyar barátaidat derék Murat. Pedig nagy öröm nekünk, ha magyar szót hallunk török ember szájából.

A BIMBASI: (*kissé idegen akcentussal*) Tudom, tudom fölséges effendim. Hiszen a fényesarcú padisáh is — Allah tartsa — csak azért rendelt vala bimbasi-nak Izmidbe, hogy magyar szót értő katona örködjék drága magyar barátja nyugalmára.

PETRÓCZY: (*halkan Nemessányihoz*) Mit akar ez az ember?

NEMESSÁNYI: (*ugyanúgy Petróczyhoz*) Lucifer küldötte ide éppen most! (*Zavart szünet.*)

A BIMBASI: Ha... magyarul szólok, mindig elfelejtem, hogy fehér a szakállam s hajlott a hátam. Fia-tal vér rohan bennem s újra ott vagyok a budai vilá-jetben, somogyi szandzsákban...

THÖKÖLI: Haj, haj! Hát bizony... (*Szünet.*)

A BIMBASI: Rossz kedved vagyon fölséges effendim. Nem is terhellek hát magam méltatlan dolgával,

megyek
(Csend)

TH

A

effendi

TH

tozik s

A

ékesség

az ötsz

vezetű

TH

dot! F

SA

akarj

A

dot! V

szabad

menni

jajszó

Ott ni

TH

A

TH

A

SA

fölebre

TH

lehet.

Laszka

A

nyelve

zák el

selyma

PR

TH

A

szánon

kozást

megyek is. Csak a pénzedet adnám vissza uram.
(Csend.)

THÖKÖLI: (elfulladtan) A — pénzemet?

A BIMBASI: (nagyon szeliden) Azt, azt, hatalmas effendim.

THÖKÖLI: Nem értelek... én... nekem nem tartozik senki...

A BIMBASI: Bölcsen szólsz, fölség magyarok ékessége, csakugyan senki sem tartozik neked. Csak — az ötszáz levantínusról szólok, akit az a Laszkarisz nevezetű örmény...

THÖKÖLI: Árulás! Petróczy! Nemessányi! Kardot! Fegyvert!

SANDOR: Levágni! Rajta! Vagy ő, vagy mi! (Meg akarják rohanni.)

A BIMBASI: Allj! Itt a kardom! Én adom a kardot! Vágjatok darabokra vele, de a vérem nem lesz szabadulás néktek! Senki sem emel rátok fegyvert, ha menni akartok, ezer janicsár vágatja le magát veletek jajszo nélkül, de — hiába vágjátok útát Szirum öbléig. Ott nincs hajó!

THÖKÖLI: De Laszkarisz...

A BIMBASI: Selyma!

THÖKÖLI: A szultán üzenete!

A BIMBASI: Hazugság! (Szünet.)

SANDOR: Ó, jaj nekünk... tudtam, tudtam, hogy fölébredünk... hogy, hogy csak átkozott álom az egész!

THÖKÖLI: (zihálva) Hát így... de nem, ez nem lehet. Murat barátom, nemes bimbasi értsd meg: hát Laszkarisz...

A BIMBASI: Ne vedd ezt a méltatlan nevet a nyelvedre, fölség! Ha kívánod, egy intésemre idehoz-zák eléd s harmadik botütésre néked is megvallja, hogy selyma áruló dög, ki bécsi zsoldért ólálkodik Izmidben.

PETRÓCZY: Teremtőm!

THÖKÖLI: Könyörülő Isten!

A BIMBASI: ...Uram, fölséges effendim, halálíg szánom e szörnyű órát s ne vedd rovásomra megcsalatozástok.

THÖKÖLI: De hát hogyan? Hát nincs szabadság? Hát minden hazugság? A varsói staféta is?

A BIMBASI: Nem fölséges effendim. A varsói staféta, az igaz. Csak a többi az hazugság. Az imént rohant be hozzám ez eblelkű örmény, hogy Thököli királyhoz staféta jöve Varsóból s Thököli király szökni készül, hát álljak résen.

THÖKÖLI: Laszkarisz? Az örmény? Ő maga?

NEMESSÁNYI: Ó, a gyalázatos!

A BIMBASI: Nyomban huszonötöt verettem a talpára a hitvány kutyának. S akkor vallott. Kétéve kémkedik Belmontini bárónak, a bécsi császár stambuli követének. Értsed meg, fölség, kétéve ólálkodik körülöttes Izmidben s minden sóhajtsárról híradással vala Stambulnak meg Bécsnek.

PETRÓCZY: Átkozott! Átkozott!

A BIMBASI: Lesen várta a varsói stafétát is, mint a véreb, mert ősz óta, hogy Rákóczi szabad, egyre azt lesték, mikor üzen Izmidbe. S hogy csakugyan megérkeze, háromszor akarta hasznát látni az örmény. Koholt praktikával ötszáz levantinust szerze fölségedtől, hazug ravaszkodással szökésre ösztökélt s rohant hozzám, hogy gátját vessem a szökésnek. Azután odábbállt volna s Stambulban újra megfizettette volna szolgálatát Belmontinivel.

THÖKÖLI: Ó, a gaz, a gaz!

A BIMBASI: Ha kívánod, fölség, elédhozathatom, mielőtt még lecsapatom a fejét. Itt nyüzsit a palánk alatt janicsárdárdák között.

THÖKÖLI: Hagyjad, nemes bimbasi!... Csapass rá még huszonötöt s azután fusson, fusson a nyomorult és mondja el Belmontininek, hogy ebbe, ebbe a tréfába belehal valaki Izmidben. Vagy, hogy: mind belehalunk, magyar számüzöttek...

A BIMBASI: *(megindultan)* Uram! Fölség! Mivel vigasztaljalak?

THÖKÖLI: *(sötéten)* Nincs olyan szó, barátom. És nincs olyan reménység...

SÁNDOR: Húzd ki a kardod, bimbasi és vágd be-

lém, v
nem
meg b
és te
gásoto
öreg.

BI
száz l
rám u
T
Te cs
hogy
vel...

H
Neme
zihálva
hajtja
fáradt.

PI
Isten,
TI
...sze
okossá
gyan
nek a
szakac

IL
maszk
nem k
— min
TI
gyázz,

lém, vágd belém! Az lesz az irgalom! Mert én tovább nem bírom... megfojt, érzem, szörnyű kínnal fojt meg bennünket a tehetetlen sóvárgás... Enyed, Enyed és te boldogtalan kis fiú, sohasem látom már mosolygásokat... Ó, én megátkozott vénség, megátkozott öreg... (zokog).

BIMBASI: Fölség, jobb, ha elmegyek. Ihol az öt-száz levantinus *(leteszi az asztalra)* És — ne gondolj rám uram gyűlölettel... *(lassan el)*.

THÖKÖLI: *(megtörtén)* Nem barátom. Rád nem. Te csak a rács vagy a börtönajtón s nem tehetsz róla, hogy rácsnak rendelték Thököli tömlöcére. Eredj békével...

24. JELENET.

Előbbieket, Bimbasi nélkül.

Hosszú szünet. Sándor az asztalra borulva zokog, Nemessányi megroskadtan bámul maga elé, Petróczy zihálva támaszkodik a padra, Thököli megsemmisülten hajtja fejét a kezébe. Egyszerre roskadtak s halálosan fáradtak, mint az első jelenetekben.

PETRÓCZY: *(vad kétségbeeséssel)* Hát... Isten, Isten, nincs irgalom? Nincs irgalom?!

THÖKÖLI: *(lassan erőt vesz magán)*... Barátaim, ...szegény hiveim, ha vagyunk még bennünk erő és okosság, még egyszer szedjük elő mind... Mert jaj, hogyan mondjuk meg, hogy tudjuk ezt tudtára adni ennek a boldogtalan asszonynak, hogy a szíve bele ne szakadjon...

25. JELENET.

Előbbieket, Ilona, Dervis.

ILONA: *(jön jobbról a lépcsőn, a dervisre támaszkodva. Nagyon halkán)* Nem kell, édes uram, nem kell. Az asszony mindent hallott, az asszony már — mindent kibír... *(Meginog.)*

THÖKÖLI: *(megrendülten)* Ilonám! Korponay, vigyázz, fogjad, elesik. *(Odarohan.)*

ILONA: (*m. f.*) Csak elszédültem... kicsit megszedültem... Ültessetek a gyalogszékembe. — Igy. (*Körülnéz*) Szegény, öreg gyerekek. Ugy szeretném a fejüket megsimogatni külön-külön... anyásan... gondsimító kézzel. De — hiába: nincs már ereje a kezemnek s nincs anyahite a tenyeremnek...

THÖKÖLI: Kárhozat, kárhozat ez kedves. Hogy engedhet ilyet az Isten?

ILONA: (*csendesen simogatja a kezére hulló Thököli fejét*) Ne bántsa Istent, édes uram. Nem ő cselekedte. — Csak, valami vásott, gonosz lélek belefűjt a régi tülökbe s a vén sasok szabadságról álmodtak. Fáj, nagyon fáj — de szép volt. Szépek voltak kegyelmetek mégegyszer. Ifjan, erősen, csattogó szárnyakkal.

THÖKÖLI: És most? Mi leszén, most?

ILONA: (*m. f.*) Most, kedves? Összecsukjuk a szárnyunkat és tovább gubbasztunk. Ugyis halálra fáraszt már minket minden szárnycsapás. Hagyjuk új sasoknak. Jobb már nekünk pihenni. Gubbasztani. Jó a mozdulatlanság. Igy... gubbasztva jól beleszokunk... az örök mozdulatlanságba.

THÖKÖLI: (*nagyon halkán*) És — Magyarország...

ILONA: Új sasok bontanak ott szárnyat. Régi fészek új sasai!

(Szünet.)

THÖKÖLI: És Korponay?

ILONA: Holnap indul.

THÖKÖLI: Üzensz véle?

ILONA: Csak ennyit: Isten veled, Ferkó!

THÖKÖLI: Én meg ezt: Isten veled, Magyarországl!

(Függöny.)

meg-
Igy.
tém a
gond-
emnek

Hogy

Thö-
ő cse-
elefújt
odtak.
k ke-
szár-

juk a
ra fá-
uk új
ni. Jó
kunk...

szág...
gi fé-

varor-

A
MŰKEDVEŐK SZINHÁZÁNAK

új sorozatában eddig megjelent:

1.-2. HERCZEG FERENC:

KÉT EMBER A BÁNYÁBAN
VIOLANTE ÉS A BIRÓ :— PÉTER ÉS PÁL.

3.-5. HARSÁNYI ZSOLT:

A NOSZTY-FIU ESETE TÓTH MARIVAL

6. KARINTHY FRIGYES:

NEM TUDOM A NEVÉT
OTT KI BESZÉL ? := KISÉRLETI MÓDSZER

7-9. ZÁGON ISTVÁN:

10-11. SZÉP ERNŐ:

MARIKA

MÁJUS - KÁVÉCSARNOK

15. ZILAHY LAJOS:

A HÁZASSÁGSZÉDELGŐ :-: BIRTOKPOLITIKA

16-18. FODOR LÁSZLÓ:

19. ZÁGON ISTVÁN:

Dr. SZABÓ JUCI

KÉK ÉS PIROS

20-22. CSATHÓ KÁLMÁN:

23-24. LIPTAI IMRE:

AZ UJ ROKON

LAKODALOM-HÁZTÜZNÉZŐ

25.-27. HEVESI SÁNDOR:

28. FAZEKAS IMRE:

ELZEVIR

CIRKUSZ

29.-31. LAKATOS LÁSZLÓ:

FEJ VAGY IRÁS

32.-33. VITÉZ MIKLÓS:

TISZTA DOLOG :—: SZENT A BÉKE

34.-36. FÖLDES IMRE:

KURUZSLÓ

37. FARKAS IMRE:

QUATTROCENTO := BRIDGE := HÓVAL FÖDÖTT SIROK

Egyes szám ára 80 f, kettős szám ára P 1.50, hármas szám ára P 2

Kapható minden könyvesboltban

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA, BUDAPEST

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΡΘΑΓΙΝΗΣ

$$\frac{2}{T} = \frac{2}{T}$$

